

Lőrincz Julianna

Kommunikáció – Stílus – Variativitás és anyanyelvoktatás

Pandora Könyvek 24. EKF Líceum Kiadó, Eger, 2011. 162 p.

*Kiss Tímea*¹

2011 végén jelent meg Lőrincz Julianna, az Eszterházy Károly Főiskola habilitált főiskolai tanárának *Kommunikáció – Stílus – Variativitás és anyanyelvoktatás* című tanulmánykötete az egri EKF Líceum Kiadónál. A *Pandora Könyvek* 24. kötete a nyelvi kommunikáció, stíluselmzések, variativitás és anyanyelvoktatás kérdésköreit vizsgálja olyan céllal, hogy a témakörök közötti kapcsolatokra irányítsa a kötet olvasóinak figyelmét (7.).

A tanulmánykötet elsőként a nyelvi kommunikációt és a nyelvi kommunikáció zavarait vizsgálja. A szerző először magát a nyelvi kommunikációt, ezen belül a kommunikáció sikerének feltételeit mutatja be: a közös valóság, a közös kód és előismeretek, a közös beszédhelyzet, a kontextus és más fontos tényezők. A nyelvészek egyre többet foglalkoznak a kommunikáció sikerét befolyásoló, hatékonyságát rontó kommunikációs zavarokkal is (11.). A tanulmány ezt a kérdést is vizsgálja. Szól a kommunikáció szubjektív és objektív zavarairól, a nyelvi kód hiányos ismeretéről és a beszédképzési zavarokról egyaránt. Ezt követően a szerző a szövegfeloldásban felhasználható nonverbális elemek alkalmazásáról, valamint az interperszonális megtévesztés-elméletéről ír. Ez utóbbi témát Kosztolányi Dezső *Aranysárkány* című kisregénye párbeszédeinek elemzésével mutatja be az olvasónak. A fejezet végén a tanári kommunikációról olvashatunk, annak általános jellemzőiről, szövegtípusairól, a magyar beszéd technikai követelményeiről. A szerző megállapítja, hogy a magyar beszédre általánosan érvényes szabályokat nem tudunk adni, de néhány hasznos tanácsot érdemes megszívlelnie az olvasónak is. A pedagógiai kommunikáció általános jellemzőit követően a szerző kitér az idegen nevek kiejtésének főbb kérdéseire. Ez a téma manapság kifejezetten aktuális, hisz az idegennyelv-oktatásra nagy hangsúlyt helyezünk, s ezen belül az idegen nevek kiejtésének ismerete mindenki számára fontos kérdés. E fejezet záró tanulmánya a nyelvi agresszióval foglalkozik. A szerző Viszockij-szövegeket, az ún. utcai dalokat veti össze magyar fordításaikkal. A forrásnyelvi és célnyelvi szöveg szleng kifejezései és szövegrészletei között mutatkozó eltéréseket három fő okra vezeti vissza, amelyek a következők: a magyar és az orosz szleng eltérései, az időeltolódás a két szöveg keletkezési ideje között, valamint a forrásnyelvi és a célnyelvi szövegalkotó szociolektusa közötti eltérések (61.). A szerző végkövetkeztetése az, hogy a forrásnyelvi és a célnyelvi szlenghasználat közötti eltérés nem teszi inadekváttá a fordításokat (62.).

A *Stíluselmzések* című fejezet először a funkcionális stilisztika elemzési módszerét mutatja be. A szerző rövid történeti kitekintést ad, majd a szöveg egyes szintjein elhelyezkedő nyelvi-stilisztikai elemek szövegbeli funkcióját elemzi.

---

¹ PhD-hallgató, Selye János Egyetem
Magyar nyelv és irodalom Doktori Iskola, Révkomárom
kistimi77@freemail.hu

Ezt követően egy mintaelemzést mutat be a vers képi szintjének nyelvi szerkesztettségére vonatkozóan, amelyben Babits Mihály *Szerenád* című versének képi szintjét elemzi a funkcionális stilisztika módszerével (74.).

Lőrincz Julianna következő tanulmányában az alakzatokat és alakzattársításokat vizsgálja Petőfi Sándor *A téli esték, A hegy s a völgy* című verseiben. Az *Úti levelekben* és Petőfi néhány tájleíró versében pedig az ismétlés alakzatainak különböző szövegtípusokban történő bemutatására helyezi a hangsúlyt. Ahogy a szerző is fogalmaz, nem törekedett teljességre az elemzésekben, csupán a legdominánsabb alakzatokat emelte ki (93.). Petőfi kapcsán az alakzatok fordítási kérdéseit is vizsgálja. Az *apostol* című elbeszélő költemény szövegszem-allegóriájának orosz fordítását elemzi, s általánosságban szól a Petőfi-versek orosz fordításairól is. *A stílusparódia és az eredeti szöveg viszonya* című tanulmányában a paródia műfaj kialakulását mutatja be. A szerző szerint akkortól számíthatjuk a magyar stílusparódia műfaj születését, amikor a magyar irodalomban már egyre több olyan alkotás született, amelyek művészi szinten tudták megragadni az eredeti művek legfontosabb tartalmi, nyelvi-stilisztikai jellemzőit, így a paródia eredeti fogalma is módosult. A magyar irodalomban a szűkebb értelemben vett stílusparódia legkiválóbb képviselője Karinthy Frigyes. *Így irtok ti* című irodalmi karikatúra-gyűjteménye őrzi a magyar irodalmi paródia legnagyobb szerűbb darabjait. Karinthy a parodizált költő, író, műfaj legjellemzőbb stílusjegyeit emeli ki, azokat mutatja be az eredeti műveket karikírozva (94.). Lőrincz Julianna a Karinthy-paródiák és az eredeti szövegek legfontosabb stilisztikai jegyeit veti egybe. A paródiák közül Karinthynek az Ady stílusát evokáló két szövegét vizsgálja meg. Karinthy Ady stílusjegyeinek jellemzésével hozzájárul az alkotó egyéni stílusának megértéséhez is (101). A fejezet záró tanulmánya a költészetfordítás feladatait vizsgálja. A műfordítónak elsősorban az eredeti költői szöveg sajátos poétikai üzenetét, valamint az eredeti szöveggel azonos hatást kell átvennie a célnyelvi szövegvariánsba, azaz egy más kultúrában keletkezett szövegbe. Mindezt úgy kell megvalósítania, hogy közben folyamatosan tudja, hogy új szöveget hoz létre, nem pedig az eredeti pontos mását (109.). A fordítás során sokféle jelentésváltozás mehet végbe, ilyen például a jelentésvölvülés és a jelentésszűkülés. A szerző a továbbiakban a jelentésváltozásokat vizsgálja Szergej Jeszenyin három versében és azok magyar fordításában. Az *Ősz, a Kékség* és az *Elzengett az arany liget* című fordításvariánsokat elemzi Rab Zsuzsa, Weöres Sándor és Erdődi Gábor fordításában.

A kötet harmadik s egyben záró fejezete a variativitás és anyanyelvoktatás kapcsolatát mutatja be. Elsőként az analitikus és szintetikus igei alakvariánsok kérdéseit elemzi, azaz a szintetikus alakok és az analitikusan szerkesztett funkciói-gés szerkezetek variativitását vizsgálja. Azokat az azonos tövű szintetikus és analitikus szerkesztésű variációs párokat, amelyeknek azonos a denotatív lexikai és grammatikai jelentésük, csak pragmatikai jelentéseik térnek el egymástól, a szerző szinonimák helyett variánsoknak tartja (122.). A szerző állítását példákkal is alátámasztja.

Lőrincz Julianna szól a nyelvi normarendszerről, a nyelvi variativitásról, a grammatikai variánsokról és altípusaikról. Majd röviden bemutatja a grammatikai variánsok közül az igei alakváltozatok egy csoportját, az ikes/iktelen alakvariánsokat, ezeken belül részletesen kitér a részleges alak- és jelentéshasadást mutató variánsokra a *hajol/hajlik, gyűrűz/gyűrűzik* szótári szóalak-változatok pragmatikai jelentéseinek vizsgálatával. A dolgozat záró fejezetében a nyelvi variativitással kapcsolatos ismereteknek az oktatásban betöltött szerepéről, funkciójáról olvashatunk. Lőrincz Julianna tisztázza a variativitás és variabilitás fogalmak közötti különbségeket is. Lényeges kérdésnek tartja a variánsok, szinonimák és

paronimák elkülönítését. A szerző a nyelvi variativitás főbb elméleti kérdései mellett a nyelvhasználat és az iskolai anyanyelvoktatás összefüggéseit is vizsgálja. Kitér a variativitásra mint tananyagra, és ezt a kérdést a magyarországi tankönyvek mellett a szlovákiai magyar tankönyvek nyelvtani anyagaiban is megvizsgálja.

A tanulmánykötet záró fejezete a magyar szakos tanárok képzésében fontos szemantikai ismeretekbe, tankönyvek anyagába, köztük saját tankönyvének anyagába ad betekintést, melyet különböző célcsoportokkal végzett munkájában már három éve sikeresen használ. E záró tanulmányát tájékoztató, vitaindító célzattal, ösztönző szándékkal írta, mely valószínűleg eléri célját, s nem marad válasz, illetve továbbgondolás nélkül.

Lőrincz Julianna tanulmánykötete hallgató-, illetve olvasóbarát. Olvasmányos stílusa segít eligazodni a vizsgált nyelvészeti területeken. Áttekinthetően és érthetően mutatja be az adott témákat, melyekből a példák és a gyakorlatok sem hiányoznak. Az olvasó az egykori Pandorához hasonlóan nyitja fel e kötetet, de amit találni fog, az se nem bánat, se nem keserűség, hanem a nyelvtudomány olyan, egymással összefüggő területei, melyek segítenek eligazodni egyetemi hallgatóknak és tanároknak egyaránt a kommunikáció, stílus és anyanyelvoktatás szerteágazó területein.

